

Festreferat zum 100-jährige Bestoë vun der „Association luxembourgeoise des universitaires catholiques“*

Opmierksam a konkret – politesch sinn!

Wéi kënnen d'Aluc a jidder eenzelne Member sech um Zukunftsdiscours ëm en neit Lëtzebuerg bedeelegen?

Erny Gillen

Wann ee probéiert, sech d'Welt vun haut virzustellen, da kréie mer dat dëst Joer einfach gemaach, wa mer dohinner gi, wou d'Welt sech am Moment selwer ausstellt: zu Shanghai. All Land huet sech d'Mei ginn, sech esou ze exposéieren, datt et typescherweis erkannt an erëm-erkannt ka ginn an dat no vir kéiert, wat soll gesi ginn.

De Lëtzeburger Pavillon vun den Artisten-Architekten Hermann a Valentiny ass bekannt a symboliséiert wuel eis Gréisst an der Klengeheet an eis Offenheet an der Geschlossenheet. Eckeg a kanteg stelle mer eis Festung duer an empfänken d'Leit vu bausse mat onser Fräiheitsstatue, enger gellener versteet sech. Duerch de Lëtzeburger Pavillon an Tempel ass ee séier erduerch an d'chinesesch Kanner an d'Erwuesse fanne virun allem Begeescherung fir zwou Ritterrüstungen aus der Vergaangenheet a vum Veianer-Schlach.

De Motto vun der Weltausstellung „Better city, better life“ gëtt ganz ënnerschiedlech vun denen eenzelne Länner a Pavillone behandelt.

Zwee komplett ënnerschiedlech Modelle si mer opgefällt: den offene Pavillon aus Neiseeland, wou Stat a Land natierlecherweis anenander iwwerginn, an den hermetesch geschlossene Pavillon Singapur.

Déi eng, déi vun dausende Kilometer Waasser ëmringt a geschützt sinn, sinn op eng staark bannenzeg Cohésion am Land an ënnert de Leit ugewisen. Hire Rächtrum an d'Scheinheet vun der Natur muss se mat jidderengem deelen, deen de Wee dohinner féiert, a si maachen dat mat an no hire Regeln. An och do setze se méi op Compliance wéi op Kontroll.

An der Klengeheet, an der Gedrängtheit vu Singapur iwwerweid d'Kontroll vum Ufank bis un d'End. Wee Knätschgummi op de Buedem geheit, gëtt bestrooft. Et verléist ee sech net op de Bon sens an d'Compliance, mee et setzt ee résolut, wéi schons d'Façade vun dësem Tempel et weist, op d'Kontroll fir d'Sicherheit.

Sociétal, kulturell a politesch-wirtschaftlech Choix sinn un

Hei zu Lëtzebuerg hu mer eppes vu béidem. Eis offe Grenzen an der EU kënnen mer mat onse Mëttel net méi kontrolléieren an iwwerwaachen. Eisen erschaffene Rächtrum an eis Lëtzeburger-Modell wëlle mer awer och net opginn a probéieren e mordikus mat Bankgeheimnis, steuerlechen Avantagen, héije Salären an enger perfekter Sécurité sociale ze verdeedegen. Elo wou den Drock intern an extern esou grouss gëtt, datt mer net méi kënnen all ons Avantage gläichzäitig an zesummebehalen, su sociétal, kulturell a politesch-wirtschaftlech Choixen un.

Festredner Erny Gillen: „Looss mer also de Courage hunn, zesumme mat offene Aen an opmierksame Bëck politesch ze dreeën, fir datt onst Land an Europa an an der Welt Bestand halt als e positiv Modell vun Zesumme-liewen an Zesumme-wirtschaften.“

An nach emol bildhaft ausgedréckt geet et an nächster Zäit drëms, sech tësch dem 700 000- an dem 250 000-Awunnerstaat ze entscheiden. Virun der Fro vum Index a virun der Fro vum all Spuer- oder Investitionsmeasure misst ee jo de Metaplang kennen, deen d'Investitiounen an d'Spuermeasure geif légitiméieren a verständlech maachen an enger cohésiver Gesellschaft.

D'Idylle vun den Uerdensgemeinschaften, déi sech an alle Joerhonnerten ëmmer rëm zréck aus der grousser Gesellschaft gezunn hu fir hien eegent autonom an zum Deel autark Liewen ze féieren, véhiculéieren sech haut am Dram vun enger Economie sociale et solidaire, déi als zweeten oder drëtten Marché nieft der grousser Gesellschaft funktionéiert. Dëse Modell huet et souguer zu engem Regierungssätz an onsem Land bruecht. Och an dësem System bleiwen d'Mauern – ronderëm d'Kléischer an d'Abteien – zwar bestoen; mee si schützen manner den interne Rächtrum ewéi ee bestëmmte Liewensstil a -rhythmus.

Esou e Liewensstil charakteriséiert sech duerch d'Adhésion vun de Membere vun deer klenger Gesellschaft zu engem „Projet de vie“ an engem „Projet de communauté“. De Rhythmus vum Klouschter oder vun der Abtei gëtt vun engem drëtten bestëmmt, deen een net mam Numm nennt, mee op deen alles ausgerichtet ass an un deen ee sech selwer richt. Hien, dee Wuesstum schenkt, steet am Zentrum vum Gebiet a vun der Aarbecht, Wuesstum an Erfolleg ginn him

verdankt an net der eegener Ustengung. Och d'Economie sociale et solidaire an hirem moderner Variant setzt op Adhésion a gläichzäitig op d'Solidaritéit vun der grousser Economie, déi de kleng a reng Economie leschtlich soll mat finanzéieren an droen. Dëse Modell mecht sech d'Ambigüitéit vun onsem wirtschaftlechen a sozialen Zesummelewen zueegen: mir si jo awer gutt an ziviliséiert Menschen, och wa mir vun denen aneren profitéieren. A well jo awer jidderengem profitéiert, kënn et leschtlich just nach drop un, sech op d'Säit vun deem ze schloen, deen am mannste profitéiert, fir op der richteger Säit ze stoen.

Politesch a hiergerlech Cohésion bis deif an d'Groussregioun eran

Den anere Modell, wéi Lëtzebuerg da soll sinn, ennegt rëm eng Kéier – am Bild geschwat – tëschent Singapur an Neiseeland. Wuesstum an Nischenprodukter sollen ee Core-Lëtzebuerg erhalen, dat sech weise léisst a sech mat Stolz selwer duerstelt a repräsentéiert an natierlech regéiert. Esou e Modell, den op d'Ressource vun der Groussregioun muss zréckgräife fir viabel – an ech sech net durabel – ze sinn, brauch eng politesch a hiergerlech Cohésion bis deif an d'Groussregioun eran, wann een net ausgedréchent oder iwwerrannt wëll ginn.

Eise Multilingualisme ass zesumme mam Lëtzebuergeschen ee vun de Facteurs clés de succès.

D'Bedeelegung vun alle Salariairen hei zu Lëtzebuerg net nëmme just iwwert d'Chambre des Salariairen, wéi dat bis ewell de Fall schon ass, mee och méi direkt un den Entscheidungen, déi si betreffen, muss een als e weidere Schlëssel fir d'Zukunft identifizéieren.

En alternativen an einfache Liewensstil geif eis séier aus dem Zielfeld vun den Neider ronderëm eraus huelen. An ech schwätzen hei vun engem neie Liewensstil ënnert voluntaristeschen an net contraignante Bedingungen.

Eng excellent gratis an douce Mobilitéit kéint e Markenzeiche vun engem neie Lëtzebuerg ginn. E Land, wou d'Ministere mam Vëlo op d'Aarbecht geife fueren a mam Zuch op Bréssel, geif d'Bild vun eisem Land huerter verännere. An och wann hire Vëlo mat gréngem Stroum gedopt wir, geif keen hinnen dat iwwel huelen, wa se zwëschenuewer geife stoe bleiwen a mat de Leit schwätze geifen. Am Zuch op Bréssel kéinte si sech a Rou iwwerleeren, ob den aktuellen Rhythmus mat deene villen Arréien hinnen an hirem Stil Politik ze maachen besser läit, wéi een TGV, deen déi 200 Kilometer an enger knapper Stonn gutt kéint maachen.

An dem neie Lëtzebuerg hätt mir eegemächtig d'Bankgeheimnis opginn an et kéint jidderengem gesinn, datt mir ons net um Geheimnis, mee op onsem Kënn beräichert hunn.

An engem neie Lëtzebuerg geif jidderengem schaffen, well fir jidderengem eng Aarbecht do wir. Munch bezueh Aar-

becht geif vu bénévolé Mataarbechter a Mataarbechterinne gemaach ginn – an deen, dee méi wéi 3x de Mindestloun geif verdéngen, geif generéis iwwert Steuerofgaben a Sozialaaschten de System gäre matdroen a finanzéieren.

Et gëlle Kierchen ginn, op denen hiren Diech d'Solarzellen Energie produzieren an an deene sech Mënsche sammelen fir eraus ze goen an un enger besserer Welt matzeschaffen.

Eng Welt, wou de Pluralismus och déi verschidde Formen vu mënschlechem Liewen akzeptéiert an integréiert, wou also eng Behënnerung net zum Ausschluss oder zum Doudesurteil duerch Avortement féiert – wir een anert Markenzeechen vun neie Lëtzebuerg.

Ass dat kee schéinen Dram?

Wat kann d'kathoulesch Sozialléier haut zu der Léisung bäidroen?

Eng Zort romantesch Gesellschaft am offene Mier vun der Weltéconomie oder hannernt de geschlossene Mauere vun onser Festung? Wéi a wou solle sech Chrëschten un der Diskussioun ronderëm de Modell Lëtzebuerg bedeelegen – wann en dann emol ugelaangen an organiséiert gëtt. A wat kann d'kathoulesch Sozialléier haut zu der Léisung vun onse wirtschaftlechen a politesche Froen bäidroen? Wéi kann eng Aluc an hir eenzel Membere sech un dësem Zukunftsdiscours bedeelegen?

Sou wéi ech mech fir mien éischten Deel un architektonesche Konschtiwerker orientéiert hu fir Biller a Konzepte ze visualiséieren, probéieren ech a mengem zweeten Deel zwee Wierker aus der rezenter Literatur erun ze zeien.

Déi lescht Sozialenzyklika ass déi éischt vum Benoît XVI. a si dréit den emblemateschen Titel „Caritas in veritate“. Op der anerer Säit steet e Besesler vum Sven Hillenkamp, deen den Doud vun der Léift ënnert dem Drock vun der absoluter a gereger Fräiheet proklaméiert. (Das: Ende der Liebe, Klett-Cotta Verlag).

40 Joer no „Populorum progressio“ vum Paul VI. war et Benoît XVI. en Uleies, inleech wéi Pius XI. mat „Quadragesimo anno“ no 40 Joer „Rerum novarum“ en Zeechen ze setzen, datt d'kathoulesch Sozialléier misst op d'Fro vun haut äntworten, andems dat se Mondialisation mat an d'Analyse vum Développement intégral vum Mënsch als eenzelnen an als ganze mat eranhält. Wat ass mam Mënsch a mat der Welt an deene leschte Joeren an Joerzénge geschitt? En huet sech selwer a seng Ziler aus dem Bëck verluert. En ass zum Konsument an enger Welt ginn, déi hien esou styled an designed, datt hie mat senger Kiplings-Schung, sengem Treck-Vëlo, sengem Mercedes, BlackBerry oder iPhone, Yacht oder Flieger an dës Welt pass.

E verbraucht sech a seng Welt selwer.

► An am Iwwerfloss vun alle Méiglechkeete fällt en am fräie Fall vu senger Fräiheet vun deer enger an dei nächst an d'iwwernächst, ouni selwer glécklech ze ginn an zur Rou ze kommen - sou hert de Sven Hillenkamp a sengem Roman virun.

Entfesselt Fräiheet a Schmitt vu sengem eegene Gléck

Et schéngt, wéi wann de Mënsch seng entfesselt Fräiheet net méi selwer an de Grëff géif kréien.

Ze no sinn d'Traditiounen an d'Erënnerungen, wou hie seng Fräiheet géint Autontéiten an Institutiounen huet missen durchsetzen. Si woren d'Grenz vu senger Fräiheet an haut géit de Mënsch selwer zu senger eegener Grenz an domatten och tragescherweis responsable fir all seng Erfollegger a Mësserfollegger.

Auf Gedeih und Verderb ass hien de Schmitt vu sengem eegene Gléck. Den Härgott an dei aner Menschen, grad esou wéi d'Gesellschaft, sinn an deser doucer Révolutioun ofgeschaaft ginn, ouni datt een et gemierkt huet. Dei eenzeg Grenz, dei bleift, ass d'Zäit an d'Stieflechkeet, an deer mer awer äifreg mat Medezin, Wëssenschaft an Euthanasie bastele fir mindestens den Ueschäin ze gewannen, d'Zäit am Grëff ze hunn. D'Euthanasie ass de logeschen Ofschluss vun deem Konzept vum Mënsch. Seng Fräiheet bleift dei lescht Instanz an hie léisst sech och sai Stierwen a sain Doud net méi vun der Zäit diktiéieren.

Der Gesellschaft, der Zäit oder soss engem ausgliewert ze sinn, passt net an d'Schema vum Gedanke vun der „Fräiheetssonn, dei mir so laang gesinn“. An den eenzege politesche Modell, den engeremmoossen nach an des Welt vun absolutter individueller Fräiheet, autopoiesis, an onbegrenztem

Konsum passt, as d'Konzept vun der Wertegemeinschaft, wéi et am Verfassungsvertrag vu Lissabon emgesat goul - no villem Gedeesems. Wéi d'Stären um Himmel stinn d'Wärter („Die Werte, auf die sich die Union gründet, sind die Achtung der Menschenwürde, Freiheit, Demokratie, Gleichheit, Rechtsstaatlichkeit und die Wahrung der Menschenrechte einschließlich der Rechte der Personen, die Minderheiten angehören. Diese Werte sind allen Mitgliedstaaten in einer Gesellschaft gemeinsam, die sich durch Pluralismus, Nichtdiskriminierung, Toleranz, Gerechtigkeit, Solidarität und die Gleichheit von Frauen und Männern auszeichnet.“ Quelle: Artikel 1 EUV-Lissabon) héich um Firmament, an et ass d'Aufgab vum Politiker, den Himmel wolkekefäi ze halen, soudatt den eenzele Bierger, dei enzel Biergerin sech an deser Wertegemeinschaft fräi ka bewegen. De Schutz vum Wäert géit der individueller Fräiheet an net emgedreimt. Datt d'Rechtsstaatlechkeet, Solidaritéit, Gläichheet an individuell Fräiheet souzosen konditionéiert, ass laut der Analys vum Sven Hillenkamp net méi méiglech. D'Leift, dat heescht d'Bindung, ass ofgesuerven. Si konnt dem Drock vun der Fräiheet net standhalen.

D'Nächstleift als Fuedem, un deem d'Zukunft hängk

An deser nach méi radikaler Analys begéint dem Popst seng Intuitioun vu „Caritas in veritate“ dem Hillebrand senger Iwwerleeung vun der rationaler Zweckhe. D'Wouregt, dei vum Verstand a mat der Vernunft erkannt géit, gehéiert mat dem Glawen zesummen an dei selwegt Rei. De Wee hat de Benoît XVI. schons als Joseph Kardinal Ratzinger mat „Ratio et fides“ a „Splendor veritatis“ zesumme mam Jean-Paul

II virgezeichnet. An der géigesäiteger Rengegung komme Glawen a Vernunft der Wouereg vum Mënsch an der Offenheet op Gott méi no.

An a senger inauguraler Enzyklika setzt hee résolutt op Gott, deen d'Caritas ass a vun deem des Caritas als Léift onendlech a bestännech ausgeet.

Als Chrëscht gleewe mir net un den Doud vu Gott esou wéi de Friedrich Nietzsche e verkënnegt huet. Gott ka sech och selwer net operstoe loosse, wéi en dat fir sai Fils gemaach huet. Wann e leeft, da lieft en a senger Léift, dei am klengen an als Fonken net ëmmerzekrieten ass. D'Leift als Caritas, also am Sënn vun der Nächstleift am Géigesatz zu der erotescher Léift an der Frëndesleift, ass de Fuedem, un deem d'Zukunft vun de Mënschen a vun der Welt hängk.

An der Zwëschenzäit sinn d'Excesser vun der absoluter Fräiheet zur Genüge bekannt an d'Angscht virun der Fräiheet ass genau sou grouss gi wéi d'Angscht virun der Onfräiheet. De Wee fir rational politesche Lösungen ass fräigeschëppt an d'Dreem vun der Léift dierfe mat gudden Argumenter vertrueden an ënnerstëtzt ginn.

Hei gesinn ech d'Aufgab vun de Chrëschten an onser Zäit. An ech kéint och soen, hei gesinn ech d'Aufgab vun alle spirituelle Mënschen an onser Zäit. Et geet drëms, sech nees anzeklenken als Individuum, als Gesellschaft anzwär a méi e grousser Projet, an de Projet vun enger besserer Welt oder a chrëschtlescher Terminologie: an de Projet vu Sengem Räich. Mir hunn et hei net mat enger sentimentaler oder purer reliéiser Aufgab ze dinn, mee mat enger rationaler, laanscht dei kee Wee ouni Katastroph wäert féieren - wéi de Sven Hillenkamp iwwerdäitlech mécht (an nit de Popst). Zesumme Mënsche vum einfache Liewen iwwerzeege, fir

datt se guitt kënnen liewen, ass d'Gebot vun der Stonn.

Net dat, wat mer kënnen kréien, mécht ons méi staark, mee dat, op dat mer wëllentlech a bewosst verzichten.

Wann dese Message sociétal, kulturell a politesche bei den Egypter, de Réimer oder den Azteken a Maya duerchkomm wir, géife si haut nach vläicht existéieren.

Eis Fräiheet an der Léift ze banne wäert just da gëlingen, wann d'Leift - un dei mir als Chrëscht gleewen - an dei niemols fir onse Glawe wäert ausstierwen - staark genuch ass. Et geet hei ëm d'Leift zu all Mënsch an der Gesellschaft als Gemeinschaft.

D'Mënsche gewanne fir eppes, wat si gären hunn, heescht haut d'Mënschen ze gewanne fir eppes, wat si solle gären hunn. An esou e moralisch-etheschen an gemeinsamen Zukunftsprojet kann nëmmen zesummen opgebaut ginn.

Dat ass dei prioritär a primär Aufgab vun der Politik vun haut.

Vun esou engem Projet hir loosse sech dann och Verzichter a Gewinner verstoen a begrënnen. Looss mer also de Courage hunn, zesumme mat offenen Aen an opmierksame Bëck politesche ze dreeme fir datt onst Land an Europa an an der Welt Bestand hält als e positive Modell vun Zesumme-liewen an Zesumme-wirtschaften.

Loosse mer opmierksam a konkret - politesche sinn als Aluc, dei haut hir 100 Joer feiert, als Chrëschten an als Bierger.

* Festried e Samsdeg, de 16. Oktober 2010, am Centre Convict zu Lëtzebuerg. D'Zwëschenfitele si vun der Redaktioun. Zum Jubiläum sinn am LW en Interview de 15. Oktober an e Reportage de 17. Oktober erschéngen.

A la volonté du peuple

Histoire de la démocratie

Guy Tholl

Qu'est-ce que la démocratie? Question a priori absurde, tant la réponse semble évidente. Pourtant, on oublie trop souvent que ce mot a revêtu au fil des siècles bien des significations et des connotations, aux antipodes les unes des autres. Quoi de commun, par exemple, entre la démocratie athénienne vue par Périclès (conspuée par Platon, d'ailleurs) et celle promue par divers théoriciens politiques américains et français au XVIIIe siècle, entre les aspirations égalitaristes d'un Babeuf, les fantasmes vertueux de Robespierre, et l'extension de la démocratie représentative aux XIXe et XXe siècles?

En s'interrogeant sur le sens d'un mot aussi lourd de symboles, John Dunn, professeur émérite de théorie politique à Cambridge, accomplit par son livre «Libérer le peuple. Histoire de la démocratie» un remarquable effort de remise en perspective historique et philosophique - peut-être à l'excès, diront certains. Armé d'une connaissance sans faille des différents écrits politiques produits depuis plus de deux millénaires, il démontre à quel point le succès d'une telle notion n'avait, initialement, rien d'évident ni de prévisible. Après tout, le mot a été forgé pour définir le système politique établi à Athènes à la suite de divers calculs politiques censés organiser les rapports de force locaux, système qui

s'est pérennisé sans pour autant échapper à de dures critiques émanant de philosophes tout de même reconnus, et qui redoutaient les dérives d'un peuple mué en populace.

Il n'en est que plus étonnant, souligne M. Dunn, que ce concept ait pu ressurgir des siècles plus tard, sachant que de grands esprits tels que Hobbes s'en méfiaient quelque peu. Or, le terme «démocratie» revient en force, pour incarner un régime fort éloigné du modèle grec, jugé inapplicable sur de plus vastes territoires, s'agissant de millions d'habitants: la démocratie représentative, la participation du peuple à la prise de décision étatique par le biais de ses représentants. Cette vision finit vite par prévaloir dans la jeune République américaine, et se développe parallèlement en France, sous des formes bien plus diversifiées - car se pose la redoutable question de savoir jusqu'où va l'égalité des citoyens composant le «peuple»...

Un heurt fondamental

Comme le montre M. Dunn, les polémiques intellectuelles entourant le mot «démocratie» sont surtout révélatrices d'un heurt fondamental, celui des partisans de l'égalité totale et des adeptes de l'égoïsme (ces derniers ayant, selon lui, triomphé aux États-Unis), nourrissant une réelle méfiance envers la «démocratie» en Europe pendant encore bien des décennies, jusqu'à ce

que le second camp réalise ses bienfaits politiques et économiques.

Bref, de régime politique limité à une cité grecque et pour le moins contesté dans son principe, la démocratie est devenue au XXe siècle, particulièrement après la Seconde Guerre mondiale, un système de valeurs suscitant l'enthousiasme. L'échec calamiteux des autres formes de régimes, du marxisme aux fascismes, y a certes contribué.

Pourtant, rappelle M. Dunn, ledit système a beau se révéler attrayant pour un ensemble de raisons contradictoires, il pourrait représenter une simple étape dans l'évolution humaine. De surcroît, la démocratie représentative s'est surtout construite en réponse à la problématique du mode de gouvernement d'un État-Nation, sans mouvement spontané à l'échelle planétaire: dans la mesure où elle a essentiellement été la victoire des membres de l'ordre de l'égoïsme, pour M. Dunn, il n'est nullement certain qu'elle puisse s'adapter aux réalités du monde présent, dominé par tant d'inégalités et de cultures différentes.

John Dunn: Libérer le peuple. Histoire de la démocratie. Éditions Markus Haller 2010, 270 pages, ISBN 978-2-940427-07-9, 26 euros.

Glücksmomente

Glück will jeder im Leben haben, jeder Mensch will glücklich sein, doch man muss selbst daran schmieden, denn Glück kommt nicht von allein.

Voraussetzung ist Zufriedenheit, mit sich selbst und seinem Leben, auch ein wenig Bescheidenheit, nicht nach Unerreichbarem streben.

Glücksmomente gibt es immer, ergötzliche Stunden, Tag für Tag, man muss sie nur zu finden wissen, sie beachten und genießen.

Im Garten ein Mußestündchen bei Vogelsang und Blumenduft. Mit Freunden ein Plauderstündchen bei Kuchen und Kaffeeduft.

Freude an gut gelanter Arbeit und ein Lob noch obendrein; eine Einladung zur Hochzeit oder auch nur zu einem Gläschen Wein.

Lesen in einem guten Buch, ein lieber unerwarteter Besuch. Am Erfolg, den die Kinder haben kann man sich auch herzlich laben.

Freude, die man andern macht. Stille Gedanken in sternerklarer Nacht. Mit deinen Lieben ein frohes Fest, oder bei guten Freunden, willkommener Gast ...

Addiere all die Glücksmomente, zähle sie zusammen, Stück für Stück, dann kannst du dir ruhig sagen: „Ja, ich habe wirklich Glück.“

Maria Lieners-Greisch